

PRÉDIKÁCIÓVÁZLATOK

Dr. SZÁSZ DÉNES

A VÁRAKOZÁS

Róm 8,19

Az ember állandó várakozásban él. Éjjel várjuk a nappal feljöttét, hogy munkába lendüljön két dolgos kezünk. Nappal várjuk az álomba ringató csöndes éjszakát. Télen várjuk a meleg nyarat, esős időben a napsütést, betegségben az egészséget, éhínségben a bőséget, elnyomatásban a szabadságot.

A közösségben élő embereknek mindig voltak közös vágyai, tehát együttesen várták valaminek a bekövetkezését.

A Jézus születését megelőző korban, a Földközi-tenger keleti csücskénél egy leigázott ország népe Messiást várt. A zsidók, akikre történelmük folyamán sokszor hullott a rabság bilincse, most hordozták a legkegyetlenebb igát. Az egyiptomi, a babiloni, a perzsa uralom is kemény próba volt részükre, de ezeknek a népeknek egymással való tusakodása közben inkább nyílt rés a szabadság felé. A rómaiak vasmarkából nehéz volt a szabadulás. Talán úgy, mint egykor Kart-hágónak, a teljes leromboltatás, a teljes megsemmisülés, a rabszolgasorsba való süllyesztés árán. A rómaiak nemcsak a jogot, de a jogtalanságot is művészi szintre emelték. „Jobban örvend a mi ellenségünk, ha visszaadjuk neki, amit elvettünk tőle, mintha el sem vettük volna” — hirdették a bölcs hadvezérek, s amire rátették kezüket, elvették, de visszaadásra ritkán került sor. A zsidóktól is elvették a templom kincseit, többször meggyalázva a templomot, elvették szép és erős fiaikat, gladiátorokat képeztek belőlük, elvették szép lányukat, és kéjnőknek züllesztették őket otthonaikban, elvitték tudósaikat, és azokkal neveltették gyermekeiket. Sem élő, sem tárgyi érték nem volt biztonságban előttük. Ettől az áldatlan állapottól akartak megszabadulni. Messiást vártak, aki Dávidhoz hasonló hőstettel leteríti az új Goliátot. Várták a prófétát, jelezték érkezését. Várta az egyszerű nép és sóvárogva fordult Bethlehem felé: Innen támadt régen is a csoda, innen kell ismét eljönnie, de hamar, mert ha már itt lenne is késő lenne. A Messiás iránti sóvárgás az élet minden területén kifejezésre jutott.

És a Messiás eljött, bár nem az volt, akit a nép várt. Eljött, de nem Bethlehembe, hanem Názáretbe, nem a hős Dávid maradékaként, de József és Mária fiaként egy népes családba; nem kardforgató hősnek érkezett — gyűlölte nagyon a fegyvereket —, hanem a békesség hirdetőjének. Emberformáló igényét bejelentette nemcsak a saját fajtájára, hanem a világ minden népére, még a vasöklű rómaiakra is, követelte tőlük: szeressetek! S erre a szeretetre maga szolgáltatva a legszebb példát.

Ma is sokszor kell mindannyiunknak várakoznunk. Gondolatok kis egyéni várakozásainkra az üzletben, a ruhatárban, a hivatalokban, a járművek megállónál stb. Az embereket érdemes megfigyelni várakozásaik közben. Ilyenkor megmutatkozik az egyéniség sok rejtett hibája, az idegrendszer állapota, a valódi emberség kritériuma. Van csöndes várakozás, van másokat ingerlő hangos várakozás, van hasznos várakozás, mikor tanulással, önképzéssel tölti ki az ember a hézagot, van haszontalan időfecsérelő várakozás. De az egyénenkénti várakozások mellett ma is vannak közös várakozások, melyben egy nép, egy társadalmi osztály vagy az egész emberiség érzése olvad egybe. Irányulhat ez a várakozás a technika, a tudomány vagy művészet egy újabb vívmányának közkinccsé tévése, egy betegség felszámolása, embermilliókat érintő gazdasági, politikai probléma megoldására, a világbéke megteremtésére.

Ha vizsgálat alá vesszük várakozásaink tárgyát, azt tapasztalhatjuk, hogy vannak olyan dolgok, melyek maguktól bekövetkeznek, anélkül is megvalósulnak, hogy kisujjunktól bár meg kellene mozdítanunk érdekükben. Reggel, este, a várt évszak, jó idő, ünnep sorra kerülnek mind dátumszerűen. De vannak olyan dolgok, melyeknek megvalósulása érdekében cselekedni kell. És nem akármit és nem akárhogyan. Cél tudatos, közös akaratból származó, közös erőfeszítéssel végrehajtott cselekedetek lendítik előre az életet. Minél magasabb egy terv,

annál nagyobb áldozatot kíván tőlünk a kivitelezés közben. Jézus Istenországának nevezte azt az ideális állapotot, amelyben a szeretet megélése által összeférhetnek a legtágabb emberi közösség tagjai is. Istenfiaknak nevezte a gyarlóságaitól megszabadított embert. A teremtett világ sóvárogva várja ezeknek a megjelenését.

Mikor jönnek el ezek? Mark Twain tréfás kedvében azt mondta, hogy azt még a kövek sem fogják megérni. De azért hinni kell, hirdetni kell, hogy eljön, bizonyára eljön az az idő. Minél több ember minél inkább engedelmeskedik Isten törvényének, annál közelebb lesz. Tehát ne csak várjad sóvárogva, de tégy is saját erődből eljövetele érdekében. Ámen.

A ZÖRGETÉS

Jel 3,20

Az embereket sokféle szempontból lehet osztályozni, csoportosítani. Pl. az arcszín szerint, a beszélt nyelv szerint, természetük nagysága vagy kicsinysége szerint, vallásuk, anyagi állapotuk, politikai helyzetük stb. szerint. Én itt most az alapigére gondolva, az embereket két kategóriába sorolom: *Nyílt és zárkózott* embercsoportba. Lehetséges, hogy e kettős beosztású csoport emberei nem viselik magukon egész életükön keresztül a sajátos ismertetőjegyeket. Mert aki ma nyílt, olyan kemény leckét kaphat az életben a nyíltságaért, hogy azonnal zárkózottá válik, vagy megfordítva. Az is lehetséges, hogy ugyanaz az ember vagy csoport a helyzetek és adottságok szerint nyílt is és zárkózott is tud lenni egyszerre.

A nyílt természetű ember hajlékát már kívülről is meg lehet ismerni. A kerítés nem zárja el a tekintetet, beláthatsz az udvarára, kertjébe, van ugyan zár a kapuján, ajtaján, de azokat nem föltétlenül használja. Legtöbbször az ilyen ember szívén, ajkán sincs zár: beszélhetsz vele őszintén, kitarulkozhatsz előtte gátlás nélkül, mert megérzed: méltó a bizalmadra.

A zárkózott típusú embernél már az úton sokszor megtorpan a tekintet. Nincs egy akkora rés a kapuján, kerítésén, ahol áthatoljon a fény. Éjjel es nappal villanycsengő, más esetben a harapós kutya őrzi a benti biztonságot. — Az én házam az én váram, vallja egy távoli nép jelszavát, s onnan, a kémlelőnyílás mögül pásztázza fel kilétedet, latolgatja szándékokodat, s ha nem látszol elég bizalomgerjesztőnek, megtörténhetik, hogy nem lesz otthon a számodra. Ha mégis be kell jutnod valahogyan, kezdheted a bizonytalan, hosszú zörgetést.

Arra a népre, amelynek mi fiai vagyunk, általában a nyíltság a jellemző. Ó, milyen sok olyan ajtót láttam, ahol a keresztbetett seprű jelezte, hogy a ház népe nincs otthon, bár a ház záratlan van, illetlenség az idegennek belül kereskednie. Amikor még errefelé nem voltak szállodák, az utas embernek akkor sem kellett a szabad ég alatt pihennie, mert a kérő szóra kapott szállást, néha még anélkül is behívták, étellel, itallal, fekvőhellyel kínálták. Egyik lelkesztársam mesélte, hogy évekkkel ezelőtt kétheti szabadságra ment. Elutazásakor az egész lakás ajtaját nyitva felejtette. A házban senki sem maradt. A két héten keresztül ki lehetett volna üríteni az egész lakást. De mikor hazajött, semmi sem hiányzott. Egy keretfogóra gyanakodott, hogy az hiányzik, de keresve azt is megtalálja a kaptár előtt a fűben. Csak az asztalon várta egy levél. A nála látogatást végző barátok írták, melyben utólagos hozzájárulását kérték a kamrában talált és elfogyasztott étel és ital irányában, és megköszönték azt. Az emberek becsületesek errefelé — szűrte le magában a véleményét.

Adventben élünk, karácsony közeleg. És érkezik hozzánk a szokásos látogatásra Jézus. Jön az áldott emlékekben, jön a Biblia szavában, jön a karácsonyfa ágai közé rejtőzötten, jön a fehér gyertyák és fényes szaloncukrok csomagjai között, a karácsonyt köszöntő üdvözlőlapon, levelekben, az új ruhában, amelynek az ünnepre készen kell lennie, jön a katona szabadságos levelében, a diák hazafelé cipelt bőröndjében.

Jön a nyílt szívűekhez és jön a zárkózottakhoz, a kimért tartózkodókhöz.

Jön azért, hogy ünnepi hangulatot támasszon bennünk és közben megkérdezze: bezörgethet-e hozzátok az ínség, a nyomorúság, a védtelenség, az üldözöttség, a tanácstalanság? Nemcsak úgy eszmeileg, hanem egy-egy kopott, fáradt, elcsigázott, elnyűt ember képében. Ha van bennetek szeretet, hogy megnyissátok előtte szívetek kapuját, ajtaját, akkor előttem nyitjátok meg.

A nyílt szívűekhez könnyebben betalálhat, a zártakhoz nehezebben. Éppen ezeknek ajtaján fészegeti a régi zárat. — Újakkal kell kicserélni azokat. Vannak olyan zárok, amelyek nem kulccsal, hanem betűvel nyithatók, zárhatók. Ha a varázsszó betűit egyvonalba terelik az ujjal; nyílik, vagy zárul a lakat a szükséglet szerint. A karácsonyt váró emberek szívére, főleg pedig a zárkózottakéra olyan lakatot tesz, amely a *Szeretet* jelszavára nyílik. Ha szeretettel zörgetnek nálad, nyílj meg, tanácsolja. Mindenki előtt. Mert neked is zörgetned kell sokszor a más ajtaján. Nem állhatsz meg egymagadban. A te feladataidat is sokszor mások segítenek megoldani. S ugye milyen elcsüggesztő, ha kéztördelés közben állasz az ajtó vagy a kapu előtt, a kémlelőnyíláson kinézve látják, hogy csak te vagy és az nem nyílik meg, neked várakoznod, vagy vigasztalanul tovább kell menned. Vagy ha beengednek, de bent értésedre adják, hogy értelmetlen, hasznavehetetlen vagy.

Advent hangulatában így jön hozzánk Jézus is és zörget nálunk. Egy jobb emberi élet, Istenországának szép álmát melengeti szívében. Ne legyetek zárt szívűek. Nyissatok ajtót előtte. Ámen.

A MEGTÉRÉS

Mt 3,2

Sokszor megtörténik: elindulunk valahová, egy bizonyos távolságot megteszünk, és akkor eszünkbe jut, hogy otthon felejtettünk valamit, amire célunk érdekében nagy szükségünk lenne. Mit tehetünk ilyenkor? A legjobb az, hogy visszafordulunk és magunkhoz vesszük a hiányzó tárgyat s úgy megyünk dolgunk végzésére.

Az is megtörténik, különösen erdőben vagy ismeretlen tág mezőn, hogy eltévesztjük az irányt. Már régóta kémleljük a láthatárt, gyanakszunk: nem jó felé megyünk; aztán mikor megbizonyosodunk tévedésünkben, nincs jobb, amit tehetnénk, megtérünk, visszafordulunk.

Vagy: jó az útirány, jó az út s jök a látási viszonyok is, de menetközben rájövünk utunk értelmetlenségére, tervünk hiábavalóságára, megállunk, aztán kis gondolkozás után megtérünk, visszafordulunk.

Ezek is a megtérés fázisai, de Keresztelő János nem ilyenekre gondolt. A sokféle bűnben tévelygő emberekre gondolt, a törvényszegőkre, az embert megkárosítókra, az árvák és özvegyek megrövidítőire, s ezeknek mondta: térjetek meg, jobbsátok meg a ti utaitokat. Minden fa, amely jó gyümölcsöt nem terem, kivágattatik és tűzre vetetik. Ez lesz a ti sorsotok is, ha nem lesz jócselekedet gyümölcse a ti életeteknek. De a megtérést ő is úgy képzelte el, mint a felsorolt esetek embere cselekedte: a helytelen, a rossz útiránynak hátat fordítva, visszamenni a kiindulási pontra, aztán újból kezdeni mindent. Pótolni azt, ami hiányzott, ami valahol elhullt, eltékozlódott, megszabadulni attól, ami felesleges teher, nyűg az életben. Úgy indulni el ismét az új irányba, Istenországa felé, amely nem fent vagy lent van, hanem magában az emberben.

Az emberek sokszor vágynak a megtérésre. Érzik, tudják, hogy a tiszta élet lenne az igazán jó. Különösen nagy veszélyben, halálközelségben szoktak az emberek fogadkozni és megtérésre hajlani. De a szándék mögött nem elég erős az akarat, és a megtérés csak látszat marad.

Egy történettel világítok rá erre az állapotra. Leonhard Frank *Utolsó kocsiban* c. művében olvastam. Magas hegy tetejére pöfögve húzza fel maga után a mozdony az utána kapcsolt utaskocsikat. Mielőtt a hegy tetejére érne, a legutolsó kocsi nem tudni hogyan, lekapcsolódik, s előbb szép lassan, aztán egyre felgyorsulva vágatni kezd a távoli, már elhagyott völgy felé. Benne utasok ülnek, akik csak késve eszmélnek fel, hogy mi történt, és elborzadnak a gondolattól is, hogy mi vár most rájuk. Szinte ösztönösen nyílik a szájuk imádságra: Jaj Istenem, csak most az egyszer légy velem, segíts meg. Mindenkin átkomorlik a vég közelsége. Van köztük egy körhintás, aki úgy érzi, cselekedni kell, és ő képes is erre: kiugrik a kocsi ajtaján. Fának ütődik, s a visszatekintő utasok látják, hogy két darabban hull a földre. A besúgó, aki azzal foglalkozott, hogy másokat börtönbe csukatott, most eldobta jegyzeteit, és fogadkozik magában, ha megszabadulna, ezt soha többé nem csinálná. A bankár feleségestől utazik. A feleség várandós, belekapaszkodik, tőle remél támogatást, de ő lerázza magáról, zseb-

ből még pénzét is kiszórja, és az ajtónál les az alkalmas pillanatra, hogy hol tudna kiugrani. A katonatiszt, aki provokációs szándékkal, felsőbb megbízásból ment egy határmenti egységhez; az egyetemi tanár, aki tudományos előadást szándékozott tartani egy világszintű összejövetelen, a pap, aki vendégszereplésre ment egy híres gyülekezetbe — mind összeroppannak, jajveszékelnak, szétdobálják értékeiket, megvallják egymásnak bűneiket, s a kocsni nyilsebes rohanása közben a halál előtti megjobbulás szándéka tölti el őket. Közben a bankár felesége izgalomban gyereket szül. A szülésznői feladatokat egy egyszerű munkás végzi el mellette. Ezalatt a völgyből felfelé igyekvő tehervonat mozdonyvezetője, aki ugyanazon a sínpáron halad fölfelé, észreveszi a készülő katasztrófát. Azonnal határoz. Leállítja és visszafelé kezdi a lehető leggyorsabban tolatni a saját szerelvényét. Mire leérnek a völgybe és éppen beérnek az első állomásra, felgyorsul olyan sebességre, hogy a rohanó leszakadt kocsni mikor ütközik vele, semmiféle katasztrófa nem történik. A kocsni aztán megáll. Az utasok kiszállanak belőle, de ahogy a veszély elmúlt, mindenki a régi egyéniségét kezdi tovább élni, mit sem tud az iménti fogadkozásról, megjobbulási szándékáról. A besúgó, a katona, az egyetemi tanár összeszedi elszórt papírjait, a bankár virágot vásárol a cserbenhagyott feleségének és siet a részvénytársaság gyűlésére, a pap az iránt érdeklődik, hogy ott a helyszínen nem kell-e megkeresztelni a gyereket. A bíró a hozandó halálos ítélet megszővegezésén töri a fejét. A veszély elmúlt, s a megtérés elmaradt. A fenyegetettség állapotában, a nagy veszély közelében hányszor fogadkoznak az emberek, s ha a buktatókon túljutottak, maradnak újra a régi rosszak, bűnösök.

János azt hirdette, hogy elközelgett a mennyeknek országa. Mi csak azt hirdetjük, hogy közeleg. Csigaléptekkel, de közeleg, s annyiban siettetjük eljövételét, amennyiben megjobbitjuk önmagunkat. Ezért segítsük magunk is megvalósítani Istenországát. Amen.

VÉGEZETRE

2Kor 13,11

Ha elmegyünk egy koncertre, ahol a zenekar vagy magános előadó egy híres zeneszerző darabját adja elő, azt figyelhetjük meg, hogy a darab végén mind a karmester, mind az előadó vagy előadók különös izgalomba jönnek, és az ún. fináléba beleöntik egész lelküket, minden képességüket. Alkotó és előadó művész közös feladata, hogy a darab végén sűrítve, drámai erővel benne legyen a lényeg. Ha az alkotónak és előadónak egyformán sikerül ezt elvégeznie, akkor átszellemlőn, kielégülően távozik a koncertteremből a műélvező közönség. Ha a vége jó, minden jó.

Megtörténik, hogy kezünkbe veszünk egy regényt, olvassuk. Az író felvet benne egy gondolatot, azt fejtegeti a szereplők ide-oda hordozásával, beszélgetésével oldalakon keresztül. Ha a felvetett gondolat a könyv végéig megoldódik, és az a megoldás egyezik a mi véleményünkkel, kielégülően tesszük le kezünkben a könyvet, és úgy érezzük, az olvasásra fordított idő nem volt elfecsérelve. Ha a vége jó, minden jó.

Így vagyunk a színdarabokkal, így vagyunk a filmmel kapcsolatban is. Ha a szerzőnek vagy előadónak sikerül a darab végén feloldani a lelkek feszültségét, magyarázatot adni a történetekre, akkor szívében kellemes érzéssel távozik el a helyszínről a nézőközönség.

Van úgy, hogy elmegyünk egy képzőművészeti kiállításra. Figyeljük csak meg, hogy ott a képek, szobrok, grafikai művek milyen tervszerű előrelátással vannak elrendezve. A kijáratnál, a bejáratnál szemben vagy a napfényes oldalon vannak elhelyezve az ún. főművek, amelyek maradandó élményt kell hogy kiváltssanak a szemlélőben. A szempont az, hogy a távozáskor még az ajtóból egyszer meg-simogathassa a tekintet, mert akkor az élmény időtálló marad mibennünk. Ha a vége jó, minden jó.

Végül még csak az újságok szerkesztési technikájára gondoljunk. Az újságok legvégén, a lap alján vannak elhelyezve azok a mindenkit egyformán érdeklő különlegességek, amelyek megragadják figyelmünket. Ha egy darabig visszaemlékezünk egy találmányra, egy különös esetre, szellemes cselekedetre, már úgy tesszük le az újságot: ezt érdemes kézbe venni, jártni, érette pénzt kiadni.

Afiaink! Elérkeztünk az esztendő utolsó vasárnapjához, mely egyben az esztendő utolsó napja is. Ugyanolyan szerepet szántam ennek a prédikációnak, mint a zeneművész, az előadó a finálénak, a regény vagy a színdarabíró az utolsó fejezetnek, a képzőművészek az utolsó tekintetnek, az újságszerkesztők a lapalji érdekességeknek. Miként a vízceppben benne van a tenger, ebben az ünnepi órában legyen benne az esztendő. *Emlékezzünk.*

Vegyük hát kezünkbe legalább képzeletben a naptárt. Sokan olyan naptárt használunk asztalunkon, melyen minden napot külön lap jelez. Ha eltelt a nap: letépjük vagy hátrafordítjuk. Forgassuk csak visszafelé a lapokat, és vegyük számba eltöltött napjainkat. Vannak pirosbetűs napjaink egyénileg is, az államilag beiktatottak között. Névnap, születésnap, házassági évforduló napja, sikernap, szerencsenap stb. az, amikre ünnepi érzéssel gondolunk vissza. És vannak feketebetűs napjaink. Talán ezen koporsó mellett állottunk, vagy valakinek a betegágyánál. Búcsúznunk kellett valakitől, vagy meg kellett válnunk valamilyen hozzánk nőtt kedves értékünkötől. Volt úgy, hogy nagyon szerencsétlennek éreztük magunkat, lelkünk sebe sajtott. Van olyan naptári lap, melyre az anya könnye hullott, van, amelyikre az apa fáradt szeme nézett, honnan és hogyan vegyem elé a pénzt a gyerek ruházatára, iskolai költségeire, háztartási szükségére. Mit tegyek a fiúval, a lánnyal, ha nem sikerül a felvételi ide vagy oda. Hiábavaló töprengések, alázások vannak rászáradva egy-egy feketebetűs naptárlapra. Szerencsére napjaink nagy része csak egyszerű szürkebetűs nap volt: felkeltünk, lefeküdtünk, feladatunkat végeztük, szórakoztunk, és lényegében nem történt semmi rendkívüli velünk, amire később visszaemlékeznünk érdemes lenne.

Pirosbetűs napok, feketebetűs és szürkebetűs napok vonulnak el az idő ropant országútján mint megterhelt karavánok. De mindenik napot Isten hozta ránk. Hogy volt felhő, nemcsak napsütés, volt bánat, nemcsak öröm, az mind természetes kell hogy legyen előttünk. Mindenikért hálát kell adnunk Istennek. A finálé fennkölt érzésével szívünkben, az ötvenkét vasárnap magasságából visszatekintve azzal a maradandó benyomással búcsúzzunk az óévtől és lépünk át az újba, hogy jó az Isten, örökkévaló, az Ő kegyelme és jósága nemzedékről nemzedékre megújul. Amen.

ISTEN KEGYELME

2Kor 6,1

Milyen hangzatos, dallamos ez a szó: hiába. Ha kimondjuk, szinte muzsikál ajkunkon, mégis ernyedtt pesszimizmus, átélt sikertelenségek sorozata, céltalan erőfeszítések képzete jelenik meg előttünk. Milyen gyakran halljuk.

Valahol temetésre szólnak a harangok. Egy koporsó fölé hajolnak szomorú emberek. Valakinek a szívéből kifakad: Istenem, hiába volt gondosságunk, virrasztásunk, pénzköltésünk orvosra, patikára, hiába volt imádkozásunk, a tudomány sok vívmánya stb. Halál ellen nincs orvosság.

Valahol egy iskolakapun lehajtott, szomorú fejjel lép ki egy diák. Vizsgák, felvételik folynak... nem sikerült... könnyes méltatlankodás. A szülő: hiába volt áldozatom... A diák: hiába volt éjt nappallá tevő szorgalmam, jó magaviseletem: nem sikerült. Önmaga és más részére keresi a mentséget, a körülményekben, emberek magatartásában.

Valahol egy aggmenházban, kórházban, elhanyagolt otthonában fekszik egy beteg. Gyerekeire panaszol, akik elhagyták öreg, tehetetlen korában: hiába áldoztam rájuk erőmet, egészségemet, adtam kezükbe diplomát, nekem nincs, aki egy pohár vizet adjon...

Jégverés, árvíz, kemény téli fagy után szomorúan nézi parcelláját, fáját a földműves: hiába volt fáradozásom...

A tanár éveket múltával találkozik egykori diákjával, akit züllötten, esetleg rabruhában lát: hiába volt igyekezetem, hogy embert faragjak belőle...

A lelkész éveken át próbál hatni a vallásórán, konfirmációi előkészítéssel a növendékekre, hogy hívő és emberszerető felnőtt váljék belőle, aztán családottan veszi észre egyszer, hogy növendéke felnőttként nem is köszön, hogy istentelen és embertelen lett felnőtt korában. Csak magának meri bevallani: hiába volt...

Mielőtt továbbmennénk gondolataink fűzésében, álljunk meg és állapítsuk meg, hogy a felsorolt esetekben csak látszat szerinti és pesszimizmus szülte a

kifagadás, hogy hiába... Mert helyesen csak így cselekedhetett a beteg hozzátartozója, a diák, a tanár, a lelkész, a földműves stb. Amit tehetünk, mindent meg kell tenni magunk és társaink előmenetele, boldogulása érdekében. Lehetőleg jóknak és igazaknak kell lennünk akkor is, ha jótéteményünk ellenében kövel dobnak is vissza. Minél inkább *együttmunkálkodunk* másokkal a jóban, annál kevesebb indokunk lesz így szólni: hiába volt...

Az apostol sajátágos értelemben használja: hiába ne vettétek legyen az Isten kegyelmét. Egyszerűbben ma így fogalmazhatnók meg: legyetek méltóak az Isten kegyelmére. És mi unitáriusok itt nem az ún. Isten ingyen kegyelmére gondolunk, ti., hogy Jézus vére árán vált meg minket Ádám és Éva bűnétől. Mi Isten kegyelme alatt az isteni gondviselés jeleit értjük. Isten kegyelme, hogy embernek születünk. Születhettünk volna egyébként is... Isten kegyelme, hogy ma születünk, midőn a kultúra és civilizáció áldásait közösen élvezhetjük, születhettünk volna a rabszolgaság korában is; Isten kegyelme, hogy itt születünk és nem a mostoha északon vagy perzselő délen; Isten kegyelme, hogy egészségünk, megértő házastársunk, jó gyermekünk, munkahelyünk, becsületünk van. Történhetett volna mindez rosszabbul is.

Mit adhatunk Istennek irántunk való jóságáért? Imádságot. Szeretetet azok iránt, akiket velünk együtt alkotott, itt és most éltet.

Az imádkozás hiábavalóságáról is meg vannak győződve némelyek, mondván: úgysem változtat az isteni szándékon. Ez néha igaznak látszik, de mégis szükséges lehet a mi érdekünkben. Egy történet szól arról, hogy a gyógyszerészt éjjel csengő riasztja fel. Egy gyermek áll az ajtó előtt, receptet hozott, beteg anyjának kellene sürgősen az orvosság. A gyógyszerész álmosan üvegeket bont, gyógyszerert kever. Kész. Kézbe adja. A gyermek szaladva elmegy. A gyógyszerész akkor veszi észre, végzetesen tévedett a gyógyszer összeállításában, méreteiben. A tévedésből halál lehet. Ki lehetett a gyerek? Merre ment? Nem tudja. Nincs más lehetőség: imádkozik. Történjék valami, hogy ne legyen halál tévedéséből. Pár perc múlva ismét csöngetnek. A gyerek ál a gyógyszerert ajtajában: gyógyszerész bácsi, tessék még egyszer elkészíteni az orvosságot, mert szaladva kiejtettem a kezemből és az üveg eltört. A gyógyszerész: van értelme az imádkozásnak.

Atyámfiak! Az imádkozás által megtisztul a lélek. Imádkozatok. Nem hiábalvaló. Ámen.

A MUNKA: ÉLET

Zsolt 90,17

Lőrinczi István, aki 101 éves korában diplomunkban még prédikált, élete vége felé összeköltözött a tanár fiával. Megosztották a lakást, az udvart, de a kertből nem adott részt. Kora reggel az öreg lelkész már kint volt a kertben, ásott, gereblyélt, kapált a szükséglet szerint. A fia, mikor kijött a házból, segíteni akart neki. De ő így szólt hozzá: megosztottuk a lakást, az udvart, megoszthatjuk a termést is, mert azért vagy fiam. De ha dolgozni akarsz, keress más munkahelyet magdnak, mert ez a munka nekem mind kell. Ha élni akarok, nekem dolgom kell.

Bizony nagy igazságot mondott az öreg lelkész, mert a munka a legjobb gyógyszer, konzerváló erő, mely megoltalmaz sok mindentől, így a szegénységtől, unalomtól, betegségtől, korai haláltól stb.

Egyik lapból olvastam egy interjú-sorozatot, amelyet az öregek földjén, Georgiában írtak a világ legöregebb embereinek életstílusáról. Szinte egyöntetűen vallották a 100 éven felüliek, hogy a hosszú életet a természet ölen végzett és főleg fizikai munkának köszönhetik.

Figyelemreméltó, hogy a különböző népek közmondásaiban mennyi sok van, amelyik dicséri a munkát és a munkást. Néhányat felsorolhatunk:

A munka nemesít. — A föld ott terem, ahol a kéz jól dolgozik. — Ahol az emberek félelemből és kényszerből dolgoznak, ott semmi haszon a munka után. — Minél többet dolgozol, annál jobban felvidulsz. — Amikor nem dolgozol, vétkezel, mert rosszra gondolsz. — Az izzadság veszi ki a betegséget belőled. — Előbb a munka s azután a kedvtelés. — Egy ember sem több a másiknál, ha nem dolgozik többet annál. — Egy ország biztos alapja nem a törvény, hanem a munka. — A munka megfizet, a szerencse csak alamizsnát ad.

A Biblia is telve van a munkát dicsőítő meghatározásokkal. Pl. Eredj a hangyához, te rest; Pál: aki nem dolgozik, ne is egyék. A velem valóknak táplálására saját kezeimmel munkálkodtam. Senki kenyerét ingyen nem ettem. Igen helyesen viszonyul a munkához maga Jézus is. Valószínűleg mint asztalos-ács szerszámokkal jár szerteszét és becsülettel végzi, amivel megbízzák. Proféta korban gyógyít még szombaton is. Amikor felelősségre vonják, maga igazolására az Istenre hivatkozik: Az én Atyám mind ez ideig munkálkodik, én is munkálkodom.

A munkának igen nagy szerepe volt az emberré válás folyamatában. Az ész és a kéz összhangzatos munkája emelte ki az embert az állati sorsból és teremtette meg a mai civilizációt. Ez alatt a hosszú idő és út alatt különbözőképpen értékelték a munkát és magát a munkást is. Akik a többiek közül erejük vagy eszük által kiemelkedtek, azok már nem annyira dolgozni, mint dolgoztatni akartak. A munka mindenfelé először a legegyszerűbb társadalmi szükségletek kielégítésére irányult. Élelem, ruha, lakás előteremtése volt az elsődleges cél, és csak azután következtek az utak, vízvezetékek, függőkertek, piramisok s általában a művészetek. A fizikailag vagy szellemileg gyenge ember mindig és mindenütt ki volt szolgáltatva az erősebbnek, az okosabbnak. Amikor az egyenlőtlenség rendszerre merevült, akár a rabszolgá-, akár a feudális társadalomban, a gyengék sorsa megpecsételődött. Gyengeségükből hagyomány lett, abból, hogy másnak vagy másért dolgozzanak, törvény. A mindenkori lázadások, a legrégebb időtől kezdve Spartacuson, Dózsán át a sztrájkoló munkásokig, az egykori gyengék megerősödött utódai a törvényt merevült szokás ellen harcoltak, hogy mindenki egyforma feltételek mellett, egyforma erőbedobással dolgozzék, munkájuk értéke szerint becsüljék meg az embereket, teljesítményük hányada szerint részesüljenek a munka gyümölcsében. Bizony sok könny, sok vér elfolyt évezredek alatt, amíg a gyengékből erősek lettek és az ők igazságából lett a törvény. S olyan mértékben, ahogy az emberi egyenlőtlenség felszámolódtól és az ember kibújt a munka kényszerjarmából, az embernek gondoskodnia kellett az új rabszolgákról: a gépekről. Ennek az új rabszolgának az apja a szellem, az anyja a fizikai erő. Melyik fontosabb? Mindkettő egyformán fontos. Szellemi és fizikai munkás, ill. munka között ma már nem is lehet éles határvonalat húzni.

Géprabszolgáink dolgoznak helyettünk, egyre többen és egyre jobban. Ők szállítanak minket és kellékeinket, ők gyűjtik tüzünket, lámpánkat, hozzák vizünket, készítik újságainkat, könyveinket, élelmünket, ruháinkat stb.

Fritz Bade *Versenyfutás kettőezerig* c. könyvében olyan állapotról álmodik, amikor egy ember tíz perc alatt öt ember napi munkáját végzi el egy kapcsolótábla segítségével farmjának vezérlőhidjáról, miközben Bach-műveket hallgat magánójáról.

De bármennyire is szaporítjuk géprabszolgáinkat, ne féljünk a fizikai munkától, erő kifejtéstől, mert a munka: élet mindannyiunk részére. Ámen.

KOLCSÁR SÁNDOR

ZENGJEN A HÁLA!

Zsolt 104,1

Megyek a zizegő, aransárga búzamezőn, s lelkemből fölszakad a szó, a valóság: Áldjad, én lelkem, az Urat!

Gyermekem szemébe nézek, s miközben boldogan könnyezem, hála szakad föl lelkemből: Légy áldott, Istenem!

Színek, illatok, hangok varázsa tölti be éneket, s én végtelen hálával mondom: Oh, Istenem, csodálatos ez a mi világunk, légy áldott!

Hasznosan élő emberekre gondolok, prófétákra, művészekre, tudósokra, és áldom az Urat értük.

De valami megzavar, ez a világban jelen lévő rossz, a bűn, az álnokság, a kíméletlenség, a durvaság. Bizony ez is valóság. De hiszek abban, hogy: „ami

szép, nem válhat feketévé / az idő lángjában. / Ami tiszta, azon nem fog / a gyilkos ítélet“ (P. Fevries).

Szép ez a Föld, szép az isteni szándék, ezért hiszek abban, hogy az ember nem szabad meg feladatai elől, eltörli egyszer az éhség „birodalmait“, a kultúra emberibb lesz és a civilizáció kulturáltabb.

Hát lehet embertelen kultúráról és kulturálatlan civilizációról beszélni? Nincs ebben ellentmondás? Nincs! Gondoljunk csak a faszizmusra, minden mellékhajtására, s rögtön érthető állításunk. A civilizációjuk embertelen kultúrát hozott. Ne így legyen! Legyen a kultúra lényege: a cselekedet szentsége. Legyen kultúránknak és civilizációnknak értelme és szíve.

Nemes tettekben legyen gazdag az életünk, ne szépen csengő szavakban. Gondoljunk mindig arra, hogy Balázs Ferenc szavai nekünk is szólnak: „sokan nem úgy élnek, hogy szívükből adjanak részt másoknak; könnyeikből és mosolyukból adjanak részt, hanem szavakat röpítenek ki magukból“. Tetteink által leszünk áldás másoknak.

Példát, akit kövess: találsz, sokat. Nem akarok neveket felsorolni, Testvérem, hiszen Te gondolkozó ember vagy. Egy következtetésre akarom figyelmedet felhívni: azoknak az embereknek példáját érdemes követni, akik a szívüket szaggatták azért, hogy emberibbé tegyék a létet. Az ilyen emberek életéért zengjen ma is hálazsoltár.

Hívlak, Testvérem: jöjj áldást hintő életteddel, állj be a kozmikus méretekben, távlatokban gondolkozók közé, és teljesítsd ki magadban a jót, tisztát szolgáló embert. Amen.

A TELJESEBB ÉLETÉRT

Mt 5,21

Jézus értékforgalmai között első helyen áll az élet tisztelete. A kettős szeretet parancsa is ezt a gondolatot húzza alá. Istent csak szeretetnek tudta felfogni, s Isten gyermekét is csak szeretetnek tudta elképzelni. Istent, a szerető Atyát tanította példázataiban, s a ma még irigy, haragtartó, csaló embertől megújulást remélt és követelt, akiben a szeretet győzzön.

Isten szeretet, halljad „tékozló fiú“; Isten szeretet, halljad „bűnös asszony“; Isten szeretet, halljad „Zákeus“; Isten szeretet, halljad „farizeus“; Isten szeretet, halljad „publikánus“. Valóban Isten szeretet, nyíltság, nagylelkűség, megbocsátás. És mi vagy te: ember?! Sokaknak lelke visszahangozza: bennem Isten hangja ver visszhangot, nincs más céloom, mint embertársaim szívét fölhevíteni; a nyomorkodóknak ügyét magamra venni, szolgálni. Mások azonban, a szemet szemért filozófiájában megrekedtek, így visonganak: bántottak — visszaütök, becsaptak — becsapok én is másokat.

Mivel valóság a földön a szeretet embere és valóság a gyűlöleté, időszerű Jézus józanító hangja: szeress! — S.O.S. üzenet, helyénvaló, ma is időszerű üzenet.

Avult lecke, mondják egyesek. A hívő ember azonban nem tartja avultnak, mert az Élet igazolja, hogy még van disszonancia, ami keserűséggel tölti el a jöknak lelkét.

Ne ölj, mert aki öl, méltó az ítéletre. Kain ölt és megítéltetett, Júdás, mert elárult, ölt és megítéltetett, megítéltettek Husz János, Szervét Mihály, Dávid Ferenc elítélő; megítéltettek és megítéltetnek mindazok, akik nem tisztelik az életet.

Légy megmentője embertársaidnak azzal is, hogy az élet megszentelésére, óvására neveléd őket. Az erőszak és gyűlölet szellemének elszigetelésére buzdítsd minden embertestvéredet.

A II. világháború kegyetlenségekkel teli napjaiban írta Radnóti Miklós: „Ember, vigyázz, figyeld meg jól világod... és mindig tudd, hogy mit kell tenned érte, hogy más legyen.“ Ma Európában békekesség van, de vigyáznunk is kell, hogy a farkasok újból ne eszméljenek, hogy minden ember álma nyugodt legyen, hogy ne legyen újból eszmény „a veszélyesen élni“ gondolata.

Az előttünk járt nemzedékek életét, magatartását gyakorta bírálják korunk ifjai. Valljuk be őszintén, hogy van is ennek a magatartásnak alapja. A meddő elfogadás, belenyugvás sok szomorú kompromisszumot eredményezett, olyan következményekkel, amit már minden gondolkozó ember ismer.

Tudatosan, lelkiismerettel úgy éljünk, hogy korunkkal kapcsolatban soha senki ne legyen kénytelen leírni, elmondani:

„Oly korban éltem én e földön,
mikor az ember úgy elaljasult,
hogy önként kéjjel ölt,
nemcsak parancsra...“

Meg vagyok győződve, hogy ilyen szomorú vallomást nem kell korunk gyermekének leírni, mert Ő a szeretet áldásait fogja a világnak hagyni mint a legértékesebb örökséget. Amen.

KERESZTES SÁNDOR

NEMCSAK KENYÉRREL...

Lk 4,3—4

Erőt gyűjteni, prófétai küldetésére előkészülni a pusztába megy Jézus. Senki és semmi sem zavarja a 40 nappá és 40 éjszakává érő önvizsgálódást. Sehol egy forrás, egy gyümölcstermő fa, csak szél süvit az aszott földön át. A mestert éhség és szomjúság kinozza, a test megköveteli a magáét, de a pusztta vékony harmaton és néhány bogáron kívül egyebet nem ad. Agya lüktet, lépése imbolyog, szeme előtt elhomályosodik a nap, és ő érzi, hogy most roskad össze élettelenül. Ebben a pillanatban megjelenik a kísértő gondolat: te Isten fia vagy, hatalmad van égen és földön, élj a hatalommal, amíg nem késő s mondd a kőnek, „változzék kenyérré“!

Megvan a nagy kívánság: kenyérré tenni a követ, de ajka félreérthetetlenül szól: nemcsak kenyérral él az ember, hanem Istennek minden igéjével!

Milyen szent elkötelezés: Isten igéjével élni. Élni nemcsak az örömben, dalban, fényben, hanem élni a megpróbáltatások nehéz perceiben is és Jézussal mondani: távozz tőlem, Sátán!

Mi az Isten igéje! Alázat, irgalom, megbocsátás, igazság, becsület, hit, remény és szeretet és mindaz a jó, amit Istennel és emberrel szemben kérnek tőlünk. Isten igéje a parancs, hogy a szenvedésben tűrők legyünk, a hivatás betöltésében állhatatosak, a jelen pillanatnál messzebb látóak s befolyásolhatatlanok az értékek választásában. A kenyér mindenkinek joga, szabadsága, szükségszerűsége, és azt alábecsülni, elvetni nem lehet, de egyeduralkodóvá, végső céljá tenni nem szabad! Vannak helyzetek, mint Jézus esetében is, amikor összecsap a test és a lélek embere, amikor válaszúthoz kerül az Én: ezt kövessem-e, vagy arra induljak? Az adott válasz emberi súlyunk, keresztényi mivoltunk meghatározója.

Keresztény testvéreim! Ebben a felgyorsult életütemben 40 napot nem fordítasz önértékelésre, de most, a kenyér ünnepén, a hálaadás asztalának közelségében fordítsd befelé a szemed és adj számot: a kísértésben hogyan viselkedtél?

— Ha gyermek vagy, aki két áldozatos életből értél emberré, adj számot: csak addig voltál-e mosolygós gyermek, amíg földszagú tenyerükből adni tudtak a szülők, vagy akkor is igazi gyermek maradtál, amikor szüleid szorultak rád?... Több mint valószínű, hogy megkísértett ehhez hasonló gondolat: szüleimnek orvoságra, kenyérre, fára kellene a pénz, de az kellene a „kocsi-alaphoz“ is. Vajon hová tetted? Személyi vágyad kielégítését követted-e, vagy Isten igéjének szellemében cselekedtél?

— Ha hitves vagy, adj számot: mindig cselekedted-e ilyen irányú kötelességedet? Nemcsak az ifjúság, a szépség, egészség idején, amikor boldogságért bol-

dogságot kaptál, de akkor is, amikor megrokkant hitvesed terhet is okozott. Éltél-e a türelem, a kereszthordozás, a hűség, a becsület isteni igéjével, vagy csak személyes jóléted kívánságára hallgattál?

— Ha egyháztag vagy, aki örökségbe kaptad elődeid hitét, adj számot: szeretted-e egyházadat? Istenfélő unitáriusnak vallottad-e magad, vagy a kísértésben mehtagadtad, mint Péter Mesterét?

— Ha Isten lelkének szikrája ég benned és mint teremtmény, homlokodon hordod annak bélyegét, adj számot: csak az Atya bőséges asztaláért tártad-e ki hálád, vagy akkor is, amikor szegényebb volt az?

Ezekről adj számot! Mert könnyű a jóért jóval fizetni, Isten kenyeréért hálnak lenni. Könnyű napsütésben felmelegedni, virágzó májusban gyönyörködni. Könnyű az árral előre úszni, sima utat mezítláb taposni. De szükségben is Istentől alázattal szólni, téli zimankóban felmelegedni, az árral szemben is megállni, tövisek között sem jajongani, szüleimért, családomért, népemért, Istenemért keresztet is hordozni, ez az emberségünk súlya, értékünk meghatározója!

A nagyobb kenyér, a testi kívánság sokszor megkísért, keresztény testvérem, de vess számot, s ha úgy találsz, hogy legnagyobb értékeidet kéri áldozatul, szegezd vele szembe Jézus mondását: nemcsak kenyérrel él az ember, hanem Istennek minden igéjével. És ki ezzel él, annak mindig lesz — ha fehér, ha barna, ha nagyobb, ha kisebb —, de mindig lesz Istentől megáldott mindennapi kenyere. Amen.

KÜZDELEM

Lk 9,62

Az elmúlt héten több mint 700 kilométeres utat tettem meg. A sebességi rekordok korszakában nem sok, de a látottak elraktározásában és feldolgozásában nagyon is sok. Sütő András írja, hogy utazásaiban mindig úgy volt, mint a mezőségi asszony, aki mindenüvé magával viszi az otthoni fonnivalót... az otthoni gondot. Engem is elkísért az otthon, s ezért útban, tájban, hegyen-völgyön, falun és városban csak azt figyeltem, hogy milyen tanulságot vihetek haza híveimnek.

— Voltam kórházban, láttam sok-sok szenvedést, és eszembe jutottál, testvérem. Te, akinek még megvan az erőd, akit nem köt az ágy, s aki mégis sokszor békétlenkedel!... Gondolkozz el hát néha, s jusson eszedbe, hogy kereszt és kereszt között is különbség van.

— Találkoztam felelőtlenséggel... Valahonnan kirándulók jöttek, és egy gazdagság kaszáján letelepedtek. A kaszára érett fű agyontaposva, tele konzervedobozzal, üveggel, szeméttel. Eszembe jutott, hogy azt a darab földet hányan gondozták: takarították, egyengették, boronálták, táplálták, hadd gazdagodjék a jövedelme, s lám, emberektől is származhat jégverés. Nem ártana az öntudatot is gondozni néha!

— Aztán jártam egy most alakuló gyülekezetben. Láttam az ottani erőfeszítést, hogy nekik is legyen unitárius templomuk, Istenüknek háza. És eszembe jutott a sok viharverte torony, pókhálós roskatag templom, amiket máshol láttam. Milyen kiáltó ellentét! Van egy maroknyi hívőszereg innen is, onnan is összeverődve, akik templomot akarnak építeni. És mennek, és tesznek, és áldoznak, ellentétben azokkal, akik a kész, a meglevőt sem tudják megbecsülni.

Az említett 700 kilométerben volt egy más élményem is. A hasznosat összekapcsolva a kellemessel, legelőt ellenőrizni mentünk a havasba. Az árvíz elvágta az utat, és a céltól távol meg kellett állani. A baj volt, hiába vártuk a csodát, hogy gépkocsink helikopterré változzék, mert az annak maradt, aminek gyártották, s használni tovább nem tudtuk. Gyalogszerrel áthurcolkodtunk a szakadékon, és traktort kerítve folytattuk az utat. A baj csőstől jön, tartja a közmondás. Egy mocsaras helyen a traktorral is megfeneklettünk. Sárban, esőben, szakadt inggel, véres tenyérral hordtuk a követ, feszítettük a kötelet, míg végül ott állhattunk a kitűzött cél előtt. A ránk váró feladatnak eleget tettünk. Kiderült,

nemcsak az idő, de kacagós kedvünk is, s mi az akadályok felett aratott diadal örömeivel nyugtázhattuk, hogy „minden jó, ha a vége jó“.

Mi ebben a figyelemreméltó? Miért kellett ezt elmondani, hiszen ez sokakkal, sokszor megtörtént?

Mindenben látom az ember életét. Milyen kézenfekvő a hasonlat:

— Az ifjú elindul és ifjúságánál fogva buzog benne az optimizmus. A jövőről tudja, hogy célok, munkák, feladatok várják abban, de ő erős, egészséges, jókedvű, játéknak tartja az egészet, mint ahogy mi kirándulásnak tartottuk az elindulást. Gyűlnek a napok, a kilométerek, és ő nagyobb erőfeszítés nélkül haladhat előre. Minket a tudás eszköze, a gépkocsi röpitett előre, az ifjút is tudása repíti. Valahogy van, szinte törvényszerűen feltűnnek a meglepetések, amikor úgy néz ki, hogy e pontnál megállt minden tudomány. Onnan nincs tovább! És itt fordul meg egy ember értéke. Felvetődik a kérdés: most mit tegyek? — és a felelet dönt: célbaérés lesz-e az ifjú élete, vagy pedig helybentapogás és visszafordulás?! Felcsendül az örök hamleti kérdés: „lenni vagy nem lenni“, s milyen jó, ha ilyenkor eszünkbe jut a hívő ember tanácsadója, a Biblia. Mert 'erre is van felelet. Felelet a Názáreti Jézus embereket osztályozó megállapításában: ha valaki az eke szarvára veti kezét és hátratekint, nem alkalmas az Istenországra. Minden ember az eke szarvára veti kezét, és megy, hogy meghúzza életének nyomát, termő barázdáját. Süssön a nap, hulljon az eső, jöjjön völgy vagy égbevezető hegy, de húzni kell ezt a barázdát. Ezt a feladatot pedig úgy lehet betölteni, ha az ember mindig előretekint. Ha hátranéz, nem veszi észre a követ, a gyökeret, ami kibuktatja az ekét, eltéveszti az irányt és így tovább. A hátranézésnek mélyebb értelme is van. Úgy is lehet értelmezni, mint az igavonó esetében. Aki visszanez, fél a tehertől, a ráváró feladattól, és inkább menekülne, mint teljes erőbedobással célra törne. Emberek is vannak, akiknek ha nyakába szakad a baj, nem azt nézik, hogy hogyan tovább, hanem hogy miképp meneküljenek! És aki meghátrál, aki menekül, az nem teljesítheti feladatát. Ezért mondta Jézus: Istenországa, a cél elérése a megnevetorpanóké!

Úti élmény... életigazság. Benne van az elindulás, boldogító haladás, apró baj, véglegesen tűnő megtorpanás, tanácstalanság, de benne van a győzelmi diadal is: ki amit nagyon akar, el is éri azt! Ti is akarjatok! Amen.

A HARANG

Jn 14.1

Templomtornyok érchangú lakóját, falvak és városok öreg harangját művészek és egyszerű rímfaragók sokszor megmintázták. Nem érdemtelenül, mert amikor fülünkig és szívünkig ér a hangja, valami különös érzés hatja át keblünket. Bárhol is éljünk, bármilyen is legyen a sorsunk, amikor harangszót hallunk, eszünkbe jut a hajlék, ahol születtünk, a drága szülői pár, akik örködtek felettünk, a föld, amelynek kenyerén gyarapodtunk, Istenem, milyen szép is a harangszó! Milyen szép, amikor reggelre virradva bekopogtat minden hajlékba és viszi Isten üzenetét: jó reggelt, gyermekeim, íme, ezt a napot is elhoztam nektek, nosza induljatok becsületes utakon, hogy atyai áldásom legyen rajtatok! Vagy milyen szép, amikor délben asztalhoz szólít, hogy jóízűen fogyasszuk munkánk gyümölcsét; este pedig, amikor otthonunkba vezet és kíván nekünk csendes pihenést. Vagy milyen szép, amikor vasárnap jöttével az Úr házába szólít, esküvőkor boldog útra indít, vagy amikor pályánk végét, siralmas kongásával temetőbe kísér.

A harang története a messzi századokba vezet. Az első harangról i.e. a IX. századból tudunk. Születési helye Előázsia, és a népvándorlás során a kelták innen vitték magukkal Olaszországon keresztül egészen Írországig. A harang másik útja a Fekete-tenger partján vezet fel Pannónián és Norvégián át egészen Izlandig.

Az ókorban a harangot valaminek a kezdésére szólaltatták meg. Jelezte a rabszolga-munka, a vásárok, a pogány rítusok, a háborúk vagy éppenséggel a béke kezdetét. Ezeken kívül még valami démonizáló hatalommal is felruházták, és kicsinyített mását, a csengettyűt varázslók, sámánok, kuruzslók ruháira varrták fel, hogy hangjával elriassza a rossz szellemet. Erről Mózes könyve is megem-

lékezik (2Móz 28,33—35). A papiruha elkészítéséhez ad tanácsot, és ezt mondja: arany csengettyű meg gránátalma legyen a palást peremén körös-körül. És legyen ez Aronon, amikor szolgál, hogy hallassék annak csengése, amikor bemegy a szentélybe az Úr eleibe és mikor kijön, hogy meg ne haljon.

A keresztény egyház eleinte éppen a hozzáfűződő babonás szokások miatt utasította vissza, de aztán 604-ben Sabinianus pápa elrendelte a használatát. Hogy milyen tekintélyt és erőt tulajdonítottak hangjának, azt jelzi a krónika.

Orleans városát megtámadta Chlotar frank király. A város püspöke meghúzta a harangokat, és azok hangjától a frank sereg annyira megrémült, hogy fegyvereit eldobálva elmenekült. Vagy a harang tekintélyét jelzi az a jutalom is, amit Hunyadi János a pápától kapott. 1456-ban Nándorfehérvárnál megverte a törököket, és e hőstettét a pápa azzal jutalmazta, hogy elrendelte: a győzelmes csata befejezésének időpontjában, déli 12 órakor, mindig szólaljanak meg a harangok. Ennél nagyobb jutalmat nem is adhatott volna, hisz évszázadok óta a déli harangszó Hunyadi Jánost idézi.

E rövid visszapillantás után, közelebb érve önmagunkhoz, hadd emlékezzem meg a homoródszentpáli harangokról.

Az egykori római vár helyén kolostor épült, amely bizonyosan rendelkezett nagyobb csengővel. Az első két igazi harangot a Kornis család adományozta 1544-ben. A Kornisok Abaúj megyéből származtak Erdélybe, és Szapolyai János fejedelem Kornis Jánosnak, hű emberének az 1500-as évek elején adományozta a szentpáli birtokot. Kornis János 1537-ben elesett a tokaji ütközetben, és bizonyára a család az ő emlékére adományozta a két harangot. A kisebb harangot az első világháborúban hadi célokra elvették, és annak pótlására Pap M. Gábor és neje Sándor Apollónia 1923-ban adományozta a ma is használatban levő kis harangot. Amíg szólnak a szentpáli harangok, amíg egy unitárius él a mi gyülekezetünkben, addig ők is élnek, a kegyes adományozók.

Íme, keresztény testvéreim, csak körvonalakban milyen a harang története, amely az élőket hívogatja, a vihart elriasztja, a holtakat elsiratja.

Igen ám, de mi nemcsak szellemi, de lelki lények is vagyunk, és ezért ebből a szempontból is meg kell vizsgálnunk a harang jelentőségét. Mit jelent számunkra?

1. A harang először is kibékít Istennel és az emberrel. Sokszor van feldúlva lelkünk békéje, keserűség szorítja sokszor a torkunkat, sokszor ököllé gyűrődik a kéz, de amikor megszólal a harang, kilobban a harag, simogató-imádkozó kézzé ernyed az ököl, és ajkunkról olajágot szakít a béke galambja: Istenem, segíts meg! Én nem tudok elképzelni olyan embert, aki harangszókor ütni tudna, mert a harang Isten hangszere, akaratának izenetvivője, és aki olyankor nem néz a lelkébe, az nem méltó az ember névre.

2. A harang azonban nemcsak kibékít, de meg is nyugtat. Megtörténhetett, testvérem, hogy távol az emberektől egyedül küszködtél. Küszködtél esővel, hóval, viharral, törött szekérrel, tengelyfogó úttal, igáját nem bíró barommal. Ugye milyen elhagyatottnak érezted magad? Ám egyszer csak valahol megszólalt egy harang. Mintha követ vettek volna le szívedről, megnyugodva felsóhajtottál: nem vagyok egyedül! Velem az Isten, s a közelemben az én házam népe, akik várnak, reám gondolnak, értem aggódnak.

3. Végül a harang még utat is mutat. Útjelző a torony, hiszen nemhiába mondják: torony irányába. Ám ha látod a tornyot, a harangok szava mutatja az utat. Milyen nagy szükség is van erre az útmutatásra! Nemcsak a földi utakon, de az élet más területein is. Hányszor tévedünk el mint emberek, mint gyermekek, mint hitvesek. Hányszor veszítjük el az utat, amelyen apáink is jártak. Hányszor távolodunk el a hittől és leszünk közösségből kiszakadt árva vándorok! Előbb vagy utóbb, de egyszer ráébredünk a társtalanságra, és ha ilyenkor nem találjuk a visszavezető utat, nyissuk ki fülünket, szemünket és szívünket, mert íme jön egy csodás, Isten-adta hang, szól valahol egy harang, és visszatérve hozzá, minden elveszettet megtalálhatunk. A harang, testvéreim, jelzi azt a helyet, ahol a közösség tartózkodik, és ahol neki is helye, biztonsága, békés élete van.

Legyen hát szívünk és fülünk mindig kitarva a harangszó előtt! Örüljünk vele, ha öröme szólít, sirjunk vele, ha gyászra megkondul, kövessük iránymutatását, üljük körül hatóságának családi asztalát, hogy a számbavételre mindig felelhessünk: itt vagyunk! Ámen.

SZÉKELY LÁSZLÓ

REND A LELKE MINDENNEK

1Kor 14,40

Az emberiséget egyetemes jelentőségű kérdések foglalkoztatják, mint a világ-béke, fegyverkezés csökkentése, új gazdasági rend létrehozatala, az anyagi javak egyenlő és igazságos elosztása, a fejlődő országok megsegítése, az elmaradottság felszámolása, nem utolsósorban a levegő szennyeződése elleni intézkedések, a környezet védelme és tisztasága.

Ezeknek érdekében konferenciák határozatokat hoznak, városokban zöldövezeteket, virágoskerteket létesítenek, és a levegő szennyeződése ellen szűrőberendezéseket, technikai megvalósításokat hoznak létre. Az élet és az egészség megóvása, az ember védelme érdekében általános óhaj tehát a rend és tisztaság külső megteremtése. Végeredményben ezt így lehetne megfogalmazni: „az ember szolgálata“.

A mi vallásunk központi hitelve az Isten és az ember szolgálata. Amikor tehát az emberiség-, a káros és veszélyt jelentő béke- és jövődellenes jelenségekkel szemben felelősséget érezve cselekszik, a teremtetési törvénynek is engedelmeskedik, mert ami az erkölcs és a vallás célját szolgálja, annak szabálya és parancsa: a rend, az összhang és a tisztaság.

Ha pedig a rend, tisztaság és fegyelem törvénye érvényes a társadalomban és a családban, mennyivel inkább érvényes az az ember belső, lelki- és szellemi életében, mert csak lélekben tiszta, fegyelmezett és felfogásban ékes rendben lévő ember képes külső rendet teremteni, békét árasztani, eleget tenni Isten és az ember szolgálatának. Csak az önmagával, Istennel és a társadalommal megbékült, összhangban élő, ezek iránt felelősséget érző ember képes maradandó értékeket teremteni, békét és jövőt biztosítani.

Nekünk ebben a munkában mozgatóerőnk a hit és példamutatónk Jézus. Tőle megtanuljuk, hogy: a zűrzavar lealjasít, a rend fölemel, a szenny fertőz, a tisztaság széppé tesz, a lelki kapkodás fullaszt, a belső rend tekintélyt biztosít, az ellentmondás ádáz harchoz, az összhang békéhez vezet.

Hit- és életfelfogásunk alapját képező Isten és emberszolgálat szükségszerűen feltételezi a Hegyi beszéd örök célkitűzését: „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes.“

A lelki rendet és ékes fegyelmet Jézus eszményeinek fegyverével védeni, ápolni és fejleszteni kell. Csak így tehetünk eleget magasztos jézusi szellemi célkitűzésünknek és hivatásunknak. Csak így tudunk otthon lenni ezen a földön, melyet Isten az embernek lakhelyül adott. Ámen.

MÁTHÉ SÁNDOR

A MI ISTENTISZTELETÜNK

Jn 4,19—24

Mindannyiunk előtt ismeretes a felolvasott bibliai rész, melyet úgy szoktunk emlegetni, mint a Jákob-kúti történetet.

A történet mondanivalója világos, félreérthetetlen. A beszélgetés folyamán a samariai asszony többek között a következő szavakkal fordult Jézushoz: „A mi atyánk ezen a hegyen imádkoztak, és ti azt mondjátok, hogy Jeruzsálemben van az a hely, ahol imádkozni kell.“ Jézus nagyságára, tanításainak fennkölt, tiszta

eszmeiségére utalnak azok a szavak, melyeket itt elmond, mintegy válaszként az asszony szavaira: „Asszony, hidd el nekem, hogy eljő az óra, amikor sem nem ezen a hegyen, sem nem Jeruzsálemben imádjátok az Atyát. Ti azt imádjátok, amit nem ismertek, mi azt imádjuk, amit ismerünk... De eljő az óra és az most vagyon, amikor az igazi imádók lélekben és igazságban imádják az Atyát: mert az Atya is ilyeneket keres, az Ő imádoíul. Az Isten lélek és akik Őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják.“

Sok évszázad telt el azóta, hogy e szavak elhangzottak, és mi mégis nyugodtan elmondhatjuk, hogy azóta sem fogalmazta meg senki ilyen tömören és egyszerűen Istenhez való viszonyulásunk lényegét. Nem tudhatjuk, hogy milyen hosszú az út az első oltártól, az áldozat első formájától a jézusi istentisztelet tiszta szellemi formájáig. Tény azonban, hogy az istentisztelet mint cselekmény benne van az idők kezdetétől az emberi életben, mint a vallásos élet nélkülözhetetlen kelléke. Hiszen gondoljuk meg, milyen is lett volna és volna ma is a vallásos élet istentisztelet nélkül. És azt is elmondhatjuk, hogy ez a vallásos cselekmény a fejlődés, a tökéletesedés vonalán áll. Nagyon hosszú az út az első kőoltártól a templomig. S a fejlődés folyamán, bárhogy is nevezzük az istentisztelet helyét, a cselekmény lényege mindig ugyanaz: találkozni és közösséget alkotni Istennel. Ebben az emberi cselekményben van még egynéhány említésre méltó vonás, melyek végső soron egy közös vonásba foghatók össze. Kain és Ábel Isten kedvét keresi, azért mutatnak be áldozatot neki. Ábrahám Isten hűségét kívánja biztosítani, és azért képes lenne feláldozni a legdrágábbat, édes gyermekét. Józsué, Gedeon és Dávid Isten segítségét keresi a sok-sok áldozatban és imádságban. Salamon a szövetségre való hivatkozással Isten ígéreteit kívánja biztosítani a maga és népe számára. És így folytathatnánk tovább az istentisztelet, az istenkeresés különböző formáinak felsorolását, amíg elérkezünk Jézusig.

Milyen más, új az, amit ő tanít! Az ő istentisztelete Isten szeretetére néz, azt kívánja biztosítani. Nála a hangsúly ezen van: Bándd meg bűneidet, térj meg, bízzál Istenben és szeress; szeresd Istent és embertársaidat. Mindezt pedig tedd lélekben és igazságban, mert ezt kéri tőled Isten, ez méltó hozzád, Isten gyermekéhez, munkatársához. Nem csupán elmélet volt mindez Jézusnál. Valósággal ez volt számára az élet: Isten közelségében lenni, vele közösséget alkotni, és így valószínűsítenie meg Istenországát.

A reformáció egyik lényeges célkitűzése, hogy személyessé tegye Isten és az ember kapcsolatát. Ezért adja a Bibliát a hívek kezébe, hogy mindenki tanulmányozhassa és önmaga keresse az üdvösség felé vezető utat.

A reformáció számtalan ágazatán át elérkezünk önmagunkhoz. Számunkra nem lehet lényegtelen kérdés: milyen a mi istentiszteletünk? Mit kérünk mi, mit várunk, mit adunk Istennek?

Mindenekelőtt szögezzünk le egy lényeges vonást: a mi istentiszteletünk egyéni a közösség keretében is.

Tudjuk mindannyian, hogy közösségbe tartozunk, egy egyháznak, felekezetnek vagyunk a tagjai. Ezért keressük a közös istentisztelet formáit, alkalmait, de tudnunk kell azt is, hogy a szolgálatot végző lelkész nem ad, csak elindít, megmozgat. Az emberi lélek kelyhét mindenki önmaga kell hogy megtöltse. Ezért valahányszor istentiszteletre jövünk, hozzuk magunkkal hitünket, reménységünket és szeretetünket, mert csak akkor válik istentiszteletünk áldottá, valóságossá, ha az, amit hozunk és amivel itt feltöltjük lelkünket, teljes egészében a miénk, hozzánk tartozik. És ha mindez valósággá, tetté, élétté válik a mindennapokban. Ha a hit, remény és szeretet nem csupán szó, fogalom, elmélet marad számunkra, hanem életünket meghatározó, irányító erővé változik mibennünk. Ezzel a hittel, reménységgel és szeretettel kell imádkoznunk Istenhez, kérnünk az Ő segítségét, kifejeznünk ragaszkodásunkat, szeretetünket. És természetesen mindezt lélekben és igazságban, mert Jézus is ezt cselekedte, és tanította: „Isten lélek és akik őt imádjátok, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják“ (Jn 4,24).

A közösségi istentiszteleten túl, függetlenül helytől és időtől, a mi egész életünknek istentiszteletté kell változnia. Az ókor embere áldozatot mutatott be Istennek, azt adta, ami számára a legértékesebb volt. Ábrahám még gyermekét odaadta volna. A katolikus egyház szentjei testüket áldozták Istennek. De mit

adunk mi? Nem kér égő áldozatot tőlünk, sem gyermekeink életét nem követeli. Mit adhatunk hát akkor? Nem nehéz a válasz: életet, teljes, igazi emberi életet, Istennek tetsző, áldozatos, hálával és köszönettel, jósággal tele életet. Ezt sem azért, mert Istennek volna erre szüksége. Nem! Önmagunkért kell tennünk ezt. A mi istentiszteletünk ne csupán egy vasárnapi óra legyen, hanem egész életünk, annak minden pillanata legyen istentisztelet.

A fejlődés, a tökéletesedés menete nem szakad meg soha; folytonosságot mutat, még akkor is, ha néha hullámvölgyek jönnek közbe. Az egyenes vonal a csúcsokat köti össze. És ez a vonal megy fától fáig, lélektől lélekig, eseményről eseményre. Tudjuk, hogy a jézusi eszmék magaslatát még mindig nem értük el. Éppen ezért kell nekünk azon munkálkodnunk, és megtennünk mindent, hogy ezt a csúcsozt megközelítsük és el is érjük. Mi szükséges ehhez? Jézusi lelkület!

Keressük az alkalmakat, amelyekben Istennel találkozhatunk. És menjünk a munka világába szilárd elhatározással, és tegyünk bizonyosságot arról a hitről, reménységről és szeretetről, amellyel megáldott minket Isten.

Ez legyen a mi mindennapi és okos istentiszteletünk. Ámen.

EGYHÁZI ÉLET – HÍREK

Egyházi Képviselő Tanács

Az E. K. Tanács október 26-án tartotta III. évnegyedi rendes ülését. A tárgysorozat fontosabb pontjai voltak az elnökség jelentése és az egyes szakbizottságok jegyzőkönyveinek bemutatása mellett az IARF júl. 28. és aug. 4. közötti időben, Oxfordban tartott XXIII. kongresszusáról szóló jelentés, a Teológiai Intézet felvételi vizsgaeredményének és a Lelkészképesítő Bizottság jegyzőkönyveinek ismertetése.

E. K. Tanács a gazdasági természetű ügyek előterjesztéséből megnyugvással vette tudomásul az Egyház jelenlegi pénzügyi helyzetét, elfogadta az Egyház, Nyugdíjpénztár, egyházkörök és egyházközségek félévi pénzügyi jelentéseit, valamint az Egyház 1978. évi pénzügyi tervének módosítását.

Az E. K. Tanács december 13-án tartotta IV. évnegyedi ülését. Tárgysorozatának jelentősebb kérdései voltak az elnöklég elintéztett ügyekről szóló jelentés, az egyes szakbizottságok jegyzőkönyveinek ismertetése, valamint az egyházi javadalmazási keret érvényének meghosszabbítása. E. K. Tanács meghallgatta dr. Szabó Árpád teológiai tanár külföldi tanulmányútjáról készített beszámoló jelentését.

A fontosabb gazdasági ügyek tárgyalása rendjén E. K. Tanács elfogadta az Egyházi Központ és Nyugdíjpénztár 1979. évi költségvetését, a Teológiai Intézet részére 1979. évre előirányzott szubvenciót, meghatározta az 1979. évre a központi juttatások és egyetemes egyházfenntartói járulékok, valamint a kis nyugdíjjal rendelkező lelkészek és utódaik részére folyósítandó rendszeres segélyeket.

Az Unitárius Világszövetség (IARF) oxfordi kongresszusa

Az Unitárius Világszövetség (IARF) 1978. július 28. — augusztus 4. között tartotta XXIII. kongresszusát Anglia világhírű egyetemi városában, Oxfordban. A kongresszust megelőzően júl. 25—28. között ülésezett az IARF teológuskonferenciája és az Unitárius és Szabadelvű Vallásos Nők Világszervezetének nagygyűlése. A kongresszus iránt nagy érdeklődés nyilvánult meg a tagscsoportok részéről, amelyet a résztvevők nagy száma bizonyít, kb. 450. Emellett mintegy 200-ra tehető a vendégek száma. Egyházunk küldöttségének tagjai voltak: dr. Kovács Lajos püspök, dr. Kovács Lajosné, dr. Barabássy László főgondnok, dr. Erdő János főjegyző, Sebe Ferenc előadótanácsos és Török Áron espereshelyettes. A küldöttséghez csatlakozott Oxfordban dr. Szabó Árpád teol. tanár, aki a Meadville Lombard Teológiai Intézetben (Chicago) folytatott tanulmányokat, s hazatérőben részt vett a kongresszuson.

Az IARF Tanácsa a teológuskonferencia és a kongresszus tárgyát "The Limits of Toleration Today — A türelem határai ma" címen állapította meg. Ezt a témát az IARF-nek 1976—1978 közötti időszakban Európában (Offenbach, Hamburg, Oxford, Bern, Kolozsvár, Horneboeg), Észak-Amerikában (Boston, San Francisco) és Ázsiában (Tokio, Calcutta) tartott teológiai konferenciái, valamint az IARF négy tanulmányi bizottsága készítették elő és terjesztették önálló jelentés formájában a kongresszus elé. Az előkészítő munkálatok anyagából a holland tagscsoport összeállította a kongresszus munka-könyvét, amelyet a titkárság már előre megküldött a résztvevőknek.